

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії

***Бібліотека вищого
навчального закладу в
контексті сучасності***

(Збірник матеріалів
науково-практичної конференції
28 серпня 2008р)

Рівне 2008р.

УДК 027.7
ББК 78.34(4Укр)
Б 59

Бібліотека вищого навчального закладу в контексті сучасності:
збірник матеріалів науково-практичної конференції, 28 серпня 2008 р. /
ред. С.Н.Грипич, Г.П.Семенюк. – Рівне: РДГУ, 2008. – 62с.

Відповідальний за випуск: **Грипич С.Н.** –
директор наукової бібліотеки
РДГУ

Комп'ютерна верстка: **Дзінько В.О.** –
інженер-програміст

Рецензенти: **Ясьмо В.Д.** –
кандидат педагогічних наук,
професор РДГУ

Ярошук В.П. –
директор Рівненської
державної обласної наукової
бібліотеки, кандидат
історичних наук

Збірник складений на основі матеріалів наукової конференції,
проведеної науковою бібліотекою за участю кафедри
бібліотекознавства і бібліографії РДГУ. До нього увійшли тексти
доповідей, у яких детально розглядається діяльність університетської
бібліотеки в контексті сучасності та перспектив її подальшого
розвитку.

Затверджено науково-методичною радою бібліотеки РДГУ
Протокол № 8 від 18 вересня 2008р.
Рекомендовано до друку науково-методичною радою РДГУ
Протокол №2 від 12 листопада 2008р.

©Наукова бібліотека РДГУ
Рівне, вул. Остафова, 31

ВИКОРИСТАННЯ ФОНДІВ ФІЛІЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ

Резюме. *Аналізується використання фондів абонементу №2 та читального залу №3 бібліотеки РДГУ на основі статистичних показників. Дається коротка характеристика активної і пасивної частини фондів цих підрозділів, аналізуються причини такої ситуації.*

Ключові слова: *бібліотечне обслуговування, університетська бібліотека, бібліотечний фонд, користувачі, читацький запит, документ, інформаційні потреби.*

Відомий німецький соціолог Макс Вебер (1864-1920) звернув увагу на те, що головним в соціальному житті є “сподівання”. Так, прийшовши в магазин, ми сподіваємося, що можемо зробити там необхідні покупки; звертаючись в бібліотеку, користувач сподівається, що отримає необхідну інформацію.

Не обманути сподівань користувача, задовольнити його інформаційні потреби, зробити доступною для нього інформацію – в цьому полягає одна з найважливіших соціальних функцій бібліотеки. Бібліотека вищого навчального закладу, що є його навчальним, науковим, інформаційним та культурно-просвітницьким структурним підрозділом, формує свій фонд згідно з профілем навчального закладу та інформаційними потребами читачів [5].

Основною соціальною функцією бібліотечного фонду університетської бібліотеки є освітницька, тому бібліотека комплектує велику кількість навчальної та навчально-методичної літератури. Бібліотечні фонди бібліотеки ВНЗ повинні одночасно забезпечувати літературою навчальний процес, науково-дослідницьку діяльність і загальноосвітні запити читачів.

Багатогалузевий фонд філії бібліотеки РДГУ є частиною єдиної інформаційно відкритої системи бібліотеки. Завдання фонду – наблизити до користувачів найцінніші в інформаційному відношенні документи шляхом надання різноманітних послуг.

Призначення фонду – якнайповніше, оперативніше і якісніше задовольнити різноманітні інтереси студентів і викладачів факультету

документальних комунікацій та менеджменту і студентів інституту мистецтв РДГУ. У зв'язку з цим постає, як одне з основних, завдання вивчення використання фондів підрозділів бібліотеки для якісного формування і забезпечення відповідності фондів читацьким потребам.

У вітчизняній практиці для аналізу використання фондів використовуються такі форми :

- аналіз письмових читацьких вимог, в яких зазначена інформація про читача і про видання (на мові оригіналу);
- аналіз статистичних показників;
- візуальні спостереження.

Фонд філії бібліотеки РДГУ розміщений у двох структурних підрозділах бібліотеки – читальному залі №3 та абонементі №2. Інформацію про склад фонду філії користувачі отримують через систему каталогів і картотек. Але обслуговування читачів у підрозділах має свої особливості, тому говорити про використання цих фондів будемо окремо.

Абонемент №2 нараховує в своєму фонді станом на 1.01.08р. 69904 примірники книг і брошур з різних галузей знань. Переважно це навчальна література, яка становить 28589 примірників і літературно – художня – 16384 примірники. Наукові видання нараховують 2853 примірники, що складає 4% від загальної кількості.

Послугами абонементу користується більше 2000 читачів. Основним контингентом читачів є студенти денної форми навчання (1189) і заочного відділення (874 студенти).

Протягом року абонемент відвідують понад 28,5 тис. читачів, яким видається майже 35 тис. примірників книг і брошур. Специфічною рисою обслуговування на абонементі №2 є те, що, в основному, читачі звертаються на абонемент за навчальною літературою. Підручники і навчальні посібники складають 44,7% від загальної книговидачі, хоча навчальна література складає 41% від загальної кількості. До того ж у фонді абонементу ще зберігається велика кількість підручників, які взагалі не використовуються студентами в зв'язку із зміною профілю підготовки спеціалістів. Підручники українською мовою становлять 88% від всієї виданої навчальної літератури.

Наукова література у фонді абонементу представлена 2853 примірниками, але на протязі року видається трохи більше ніж півсотні книг, що свідчить про те, що з метою проведення науково-дослідницької роботи студенти і викладачі до фондів абонементу практично не звертаються.

Найбільше видається суспільно-політична література (43,5% від загальної книговидачі), хоча у фонді вона займає лише 22% від загальної кількості. Найбільш активно студенти користуються підручниками з історії України, всесвітньої історії, філософії, соціології, політології, економічних наук. Великою популярністю користуються також підручники з менеджменту, маркетингу, економіки підприємств та інші, за якими звертаються, як студенти економічних спеціальностей, так і інших.

На другому місці по активності використання є фонд літератури з бібліотекознавства, бібліографії, документознавства та інформаційної діяльності – 21,9%.

Художня література у фонді абонементу складає 23,4%, але читачі використовують тільки незначну частину цього фонду, зокрема, програмні твори української і зарубіжної літератури. Основними користувачами цієї літератури є студенти спеціальності “Книгознавство, бібліотекознавство” та “Театральне мистецтво”. На жаль, доводиться констатувати, що студенти інших спеціальностей художню літературу практично не використовують.

Література з інших галузей знань видається менше і, зазвичай, запити на таку літературу не виходять за межі навчальних дисциплін, які вивчаються у ВНЗ. Так, наприклад, технічна література обмежується запитом з інформатики та комп’ютерної техніки; науково-природничу – підручниками з екології, вищої математики і т.д.

Якщо проаналізувати книговидачу за мовною ознакою, то книги українською мовою складають 50,4% від загальної книговидачі. Ця цифра могла б бути і більшою, але не завжди в достатній кількості є підручники і літературно-художні видання на українській мові.

Фонд читального залу №3 налічує 22309 примірників, в тому числі 19350 примірників книг і брошур. Періодика представлена у фонді 2959 примірниками газет і журналів. Активне поповнення фонду новими книгами і журналами розпочалося у 2000 році, коли виникла необхідність забезпечити підручниками та іншими виданнями студентів економічних спеціальностей.

Практично з нуля був створений фонд економічної літератури і студенти та викладачі факультету ДКМ отримали можливість використовувати потрібні їм видання.

В 2007 році в читальний зал №3 записалось 2480 студентів, з яких 1331 студент денної форми навчання, 978 студентів-заочників, 58 викладачів, 70 співробітників і 43 студенти інших навчальних закладів. Протягом року ці читачі відвідали читальний зал 28679 разів і їм було видано більше ніж 101 тис. примірників літератури.

Аналіз показує, що фонд читального залу використовується читачами різних факультетів, але основним контингентом є студенти факультету ДКМ та художньо-педагогічного факультету. На відміну від абонементу, читальний зал дає можливість читачам скористатися періодичними виданнями з економічних наук, вітчизняними і російськими журналами з бібліотекознавства, бібліографії, інформаційної діяльності. Представлені у фонді також мистецькі журнали і газети, які розраховані на студентів і викладачів художньо-педагогічного факультету.

Література з різних галузей знань використовується в читальному залі №3 по-різному. Суспільно-політичні видання нараховують 7231 примірники (32,4%), а на протязі року читачі використовують більше 48 тис. примірників документів суспільно-політичної тематики, тобто 48% від загальної книговидачі. Ця література переважає в запитах як студентів стаціонару, так і студентів заочного відділення. Використовуються не тільки книги і брошури цієї тематики, але й періодичні видання, особливо економічного напрямку. За документами з економічних дисциплін в читальний зал №3 звертаються не тільки студенти факультету ДКМ, але й інших факультетів.

В зв'язку з тим, що на факультеті ДКМ здійснюється підготовка спеціалістів для інформаційної сфери, активно використовується література з бібліотекознавства, бібліографознавство і документознавства. Протягом року книговидача з цієї галузі становить більше 27000 примірників. Але варто зазначити, що в основному це журнали, тому що студенти і викладачі надають перевагу новітній інформації з цих дисциплін, тому що книг такої тематики в Україні майже не видається.

Досить об'ємно у фонді читального залу представлена література з мистецтва. Вона становить 2515 примірників, але, на жаль, користуються нею тільки студенти художньо-педагогічного факультету, і в основному, надходять запити на підручники з історії українського і зарубіжного мистецтва, декоративно-ужиткового мистецтва, основах театрального мистецтва. Не знаходять свого читача художні альбоми, книги, присвячені видатним художникам, акторам, режисерам.

Художня література це один з найбільших розділів фонду за кількістю видань і, як показує статистика, найменш використовуваний читачами. Для підтвердження цього досить навести такі цифри: на фонд із 4120 примірника доводиться тільки 366 книговидач.

До пасивної частини фонду читального залу можна віднести літературу з медицини, фізкультури і спорту, літературознавства.

На відміну від абонементу, в читальний зал звертаються студенти з метою написання курсових і дипломних робіт, тому значну частину (35%) загальної книговидачі становить наукова література. Протягом року її видається більше 35 тис. примірників. Це не тільки наукові збірники і монографії, але й наукові журнали, інформацію про які користувачі можуть отримати завдяки систематичній картотеці статей.

Якщо проаналізувати використання фонду за мовною ознакою, то, звичайно, читачі віддають перевагу інформації на українській мові. Книговидача українською мовою складає майже 75% від загальної, а навчальні видання – 85% від загальної кількості виданої учбової літератури. В той же час кількість навчальної літератури державною мовою становить тільки 37,5% від загальної.

Значний інтерес для читачів представляють періодичні видання, які зберігаються в читальному залі №3. Зокрема в 2007 році було видано 1865 примірників газет і 38933 примірники журналів. Користуються популярністю у студентів як вітчизняні, так і російські журнали, особливо з бібліотекознавства, бібліографії, інформаційної діяльності. В читальному залі постійно ведеться робота з вивчення активності використання періодики. На ті видання, що не знайшли свого читача, не була оформлена передплата.

Сьогодні не можна не бачити, що розвиток масових комунікацій, доступ до інтернету, зміна домашніх форм дозвілья об'єктивно знижують відвідуваність бібліотек. В цих умовах зростають вимоги до працівників відділів обслуговування, адже саме від їхньої загальної культури, інформованості, здатності оперативно знаходити потрібну інформацію залежить рівень роботи всієї бібліотеки і її оцінка читачами.

Щоб задовольнити універсальні за змістом інформаційні запити студентів і викладачів університету потрібно:

- систематичне підвищення професійного і культурного рівня обслуговування;
- забезпечення режиму максимального сервісного комфорту;
- удосконалення фонду шляхом якісного комплектування і безперервного поповнення виданнями, що відповідають інформаційним потребам студентів і викладачів;
- своєчасне звільнення фонду від малоактуальних видань і видань, що втратили свою наукову цінність;

- систематична і активна робота по розкриттю інформаційних можливостей фонду засобами бібліотечного інформування;
- використання новітніх комп'ютерних технологій, баз даних, електронних видань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліотека і читач на порозі ХХІ сторіччя [Текст]: Збірник наук. праць / Мін-во культури України, Нац. Парламент. б-ка України. - К.,1998. - 71с.
2. Бородин В.А. Библиотечное обслуживание [Текст]: учеб.-метод. пособие / В.А. Бородин.- М.: Либерия, 2004.-166с.
3. Дворкина М.Я. Библиотечное обслуживание: новая реальность [Текст]: Лекции / М.Я. Дворкина.- М.: Изд-во МГУКИ: ИПО "Профиздат", 2008. - 48с.
4. Коваль Т. Організація обслуговування читачів-гуманітаріїв [Текст] / Т.Коваль, Л.Туровська // Біб. форум України. - 2008.- №1. - С.2-7.
5. Типове положення про бібліотеку вищого навчального закладу Міністерства освіти України [Текст]: Наказ Міністерства освіти України від 30 квітня 1998р., №155. - К.,1998. - 6с.
6. Ткаченко О. Аналіз і шляхи вдосконалення виконання вимог на запити користувачів [Текст] / О.Ткаченко, О.Яковенко // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В.І.Вернадського / НАН України. НБУВ. - К.,2002. - Вип.8. - С.126-134.